

نویسندگان:
تیم برنامه‌ریزی درس تربیت بدنی
ایالت کارولینای جنوبی، آمریکا

ترجمه:
جواد آزمون
دانشجوی دوره دکتری مدیریت
و برنامه‌ریزی در تربیت بدنی،
دانشگاه تربیت معلم تهران

دوره هشتم // شماره ۲
۴۲ // بهار ۱۳۸۷

سنجش و اندازه‌گیری در برنامه‌ی تربیت بدنی

سنجش، نیروی محرک و مؤثری در پس محتوا و روش شناسی آموزشی در کلاس درس است. سنجش، نوع و سبک نگرش دانش‌آموزان نسبت به خودشان را، یعنی همان شیوه و سبکی که والدین، جامعه، و سازمان‌های دولتی، مدارس و نواحی را ارزشیابی می‌کنند، تحت تأثیر قرار می‌دهد. هم‌چنین، سبک رقابت شهروندان یک کشور را با شهروندان سایر کشورها در عرصه‌ی جهانی رقم می‌زند. سنجش، مجموعه اطلاعاتی را فراهم می‌آورد که به منظور ارزش‌یابی از یادگیری دانش‌آموزان مورد استفاده قرار خواهد گرفت. آن‌چه که ما به‌عنوان یادگیری به آن استناد می‌کنیم و روش‌هایی که برای اندازه‌گیری یادگیری به خدمت می‌گیریم، باید دقیقاً آن‌چه را که ما انتظار داریم دانش‌آموزان بدانند و قادر به انجامش باشند، منعکس سازد.

چند صباحی است، سنجش در تربیت بدنی مورد توجه قرار گرفته است. پاسخ‌گویی در قبال دانش‌آموز، معلم و برنامه‌ی معلمان تربیت بدنی را واداشته است تا مدرکی مبنی بر یادگیری کودکان در سطح برنامه مهیا کنند. هم‌چنین ظهور ایده‌های جدیدتر در موضوع سنجش به معلمان تربیت بدنی کمک می‌کند تا اهمیت سنجش را به‌عنوان بخشی مهم و حیاتی از فرایند آموزش احساس کنند. معلمان چگونه می‌توانند توانایی‌های ذهنی و عملی دانش‌آموزان را تشخیص دهند؟ بهترین شیوه‌های سنجش کدام‌اند؟ همانند بسیاری از موضوعات مهم، پاسخ به چنین سؤالاتی مشکل است و باید مبتنی بر اهداف سنجش باشد؛ اهدافی که از کلاس به کلاس، مدرسه به مدرسه، منطقه به منطقه و در سطوح استانی (یا ایالتی) متفاوت هستند.

اهداف سنجش

در سطح کلاس درس

- آگاه‌سازی دانش‌آموزان از نقاط قوت و ضعف خود؛
 - عرضه‌ی اطلاعات به معلم به منظور بهسازی فرایند آموزش؛
 - عرضه‌ی اطلاعات به والدین و اولیا به منظور جلب حمایت و پشتیبانی فعال آنان از تلاش‌های دانش‌آموزان و توفیقات آن‌ها؛
 - اندازه‌گیری پیشرفت دانش‌آموزان در جهت نیل به استانداردهای مورد نظر مدرسه، منطقه، و کشور.
- ### اهداف سنجش
- #### در سطح مدرسه و منطقه
- ترویج انصاف، همسانی و هماهنگی، و ارتقای کیفیت در برنامه‌های تربیت بدنی؛
 - تطبیق برنامه‌ی درسی تربیت بدنی و آموزش و نظارت بر آن‌ها؛
 - شناسایی حوزه‌های نیازمند حمایت‌های مالی و فناوری و عرضه‌ی این حمایت‌ها در سطح منطقه؛
 - مهیا ساختن اطلاعات قابل توضیح و مشروح برای جامعه و سازمان‌های دولتی.

اهداف سنجش در استان (یا ایالت)

- به رسمیت شناختن و تصدیق اهمیت تربیت بدنی در نظام تعلیم و تربیت جوانان؛
- اصلاح و بهبودی بخشیدن به آموزش تربیت بدنی؛
- کسب اطلاع از این موضوع که آیا استانداردهای ایالتی به استانداردهای ملی نزدیک شده‌اند یا خیر؛
- ترویج انصاف و برابری در

اصول سنجش در تربیت بدنی

به دور از هرگونه بخش بندی مدرسه ای، منطقه ای، ایالتی و حتی ملی، اصولی برای سنجش وجود دارد که باید رعایت شوند.

دانش آموزان چه چیزهایی را باید بدانند و قادر به انجام چه اعمالی باید باشند؟ این سؤال باید هدایتگر کل نظام آموزشی باشد و تا حد امکان منافع دانش آموزان و

اجتماع را دنبال کند. به محض تفهیم انتظارات به دانش آموزان، معلم می تواند برای اثربخش ترین یادگیری و قابل اجراترین موارد یادگرفته شده، برنامه ریزی کند.

سنجش به هر فعالیتی اطلاق می شود که طی آن، اطلاعات مربوط به دانش آموزان جمع آوری می شود. حتی اگر هر فعالیت سنجشی فردی متفاوت از دیگری باشد، همه ی نظام های سنجشی به عنوان یک کل باید منعکس کننده ی اصول زیر باشند:

۱. سنجش باید حدود عملکرد دانش آموزان را اندازه گیری کند. اگر چه دانستن مفاهیم مرتبط با تربیت بدنی اهمیت دارد، ولی در تربیت بدنی دانش آموزان می باید در رابطه با آنچه که می توانند انجام دهند، مورد سنجش قرار گیرند.

۲. سنجش باید مستقیماً همان قابلیت را که مدنظر است، اندازه گیری کند. به طور طبیعی سنجش در تربیت بدنی، هم شامل سنجش توانایی مهارتی- حرکتی و هم آمادگی جسمانی می شود. سنجش مهارت حرکتی و آمادگی جسمانی در سطح تراکمی یا پایانی باید حقیقی و دقیق باشد.

دانش آموزان برای این که به سطح معینی از پیشرفت برسند، باید در بالاترین سطح مورد انتظار مورد سنجش قرار گیرند. (برای مثال دانش آموزان دوره ی راهنمایی، فوتبال هفت در مقابل هفت را بازی کنند، نه این که فقط بتوانند به توپ فوتبال ضربه بزنند. یا این که بتوانند، برنامه ی شخصی آمادگی جسمانی را برای خودشان برنامه ریزی کنند، نه این که فقط دستورات مربوط به چگونگی طرح ریزی برنامه را بدانند.)

۳. سنجش باید توفیق و موفقیت دانش آموزان را در بیش از یک دوره ی زمانی (بارها و در شرایط متفاوت) اندازه گیری کند. مشاهده ی عملکرد دانش آموز در قالب یک آزمون روزانه نمی تواند منعکس کننده ی پیشرفت مناسبی باشد. مشاهده ی عملکردها در دفعات و در شرایط و با وظایف متفاوت، روش بسیار مناسب تری است. برای مثال، معلم ممکن است چگونگی اجرای مهارت پرتاب یک دانش آموز را در شرایط پرتاب به سوی یک هدف یا سیل، پرتاب به طرف هم بازی، و پرتاب در حین بازی را بررسی کند.

۴. سنجش باید مداوم و در هم تنیده با آموزش باشد. رشد توانایی ها و مهارت های جسمانی به مرور زمان اتفاق می افتد و معمولاً به این معناست که دانش آموز در حال افزایش دادن توانایی اش است تا از مهارت هایش در موقعیت های بسیار پیچیده استفاده کند. هنگامی که سنجش مداوم باشد، پیشرفت دانش آموز به مرور زمان بررسی و تأیید می شود. ضمناً برای معلم شرایطی پدید می آید که می تواند بر اساس اطلاعات به دست آمده، آموزش خودش را متناسب با سطح پیشرفت دانش آموزان تنظیم کند.

برنامه های تربیت بدنی در سرتاسر ایالت؛

- اندازه گیری و سنجش توانایی های فارغ التحصیلان برای مواجهه با مطالبات و تقاضاهای قرن بیست و یکمی؛

- عرضه ی حمایت های فنی برای مناطق و معلمان در بسط و توسعه ی

سنجش معتبر ابزارها و راهبردها؛

- مهیا ساختن اطلاعات قابل توضیح و مشروع برای شهروندان ایالت.

می‌توانند، از خودشان بپرسند که آیا عملکردم مناسب است یا خیر (چون انتظارات و میزان امتیازات متعلق به هر عملکرد را می‌دانند).

کاربرد دستورالعمل‌های امتیازبندی در تربیت بدنی

سال‌ها قبل از این که ایده‌های سنجش معتبر^۳ (سنجش در موقعیت‌های واقعی) و سنجش بر پایه‌ی عملکرد برای ایجاد معیار در حوزه‌ی تعلیم و تربیت یا آموزش و پرورش عمومیت یابد، معلمان تربیت بدنی از روش مشاهده برای سنجش عملکرد واقعی دانش‌آموزان استفاده می‌کردند. ما همیشه از توانایی بالقوه‌ی دستورالعمل‌های نمره‌گذاری چندبعدی که اطلاعاتی بیش از یک جنبه از عملکرد مرکب مهیا می‌کنند، سود نمی‌بریم.

ارزش‌یابی عملکرد دانش‌آموزان از طریق نوشتن دستورالعمل‌های نمره‌گذاری، فایده‌های بسیاری برای تربیت بدنی دارد. روبریک‌های نمره‌گذاری می‌توانند، برای تأیید و تقویت بسیاری از جنبه‌های آموزش به کار روند. دستورالعمل‌های نمره‌گذاری تدوین شده، دانش‌آموزان را با توضیحاتی واضح و روشن از انتظارات قبل، حین و بعد از سنجش آشنا می‌سازند. معلمان تربیت بدنی غالباً سنجش‌های چندمعیاری دارند که می‌توانند آن‌ها را با یک روبریک نمره‌گذاری ترکیب کنند. دستورالعمل‌های نمره‌گذاری شرح داده شده در این جا، برای برنامه‌های دبیرستانی پیشنهاد می‌شوند. در روبریک‌ها ممکن است از اعداد یا توصیف‌گرهایی مثل عالی، متوسط، ضعیف و مانند این‌ها برای تعیین نمره یا امتیاز استفاده شود. نمونه‌ای از یک روبریک نمره‌گذاری چندبعدی در

۵. سنجش باید هدایت‌گر آینده‌ی آموزش باشد. معلم باید با توجه به نیازهای دانش‌آموزان آموزش و درس خود را پیش ببرد. اگرچه معلمان برنامه‌ی درسی منطقه‌ای و استانداردهای ایالتی را مدنظر دارند، ولی باید درخصوص این که چه موضوعی را چه موقعی تدریس کنند، انعطاف‌پذیر باشند. اگر دانش‌آموزان نشان دادند که یادگرفته‌اند، معلمان باید اطلاعات به دست آمده از سنجش را برای طرح‌ریزی آموزش آینده‌ی آنان مورد استفاده قرار دهند و فرصت‌های فراوانی برای تمرین و نمایش آن چه که می‌تواند انجام دهند، به آن‌ها بدهند.

۶. سنجش، برنامه‌ی درسی، و آموزش باید بر یادگیری آن چه که مهم است، متمرکز باشند. قبل از شروع آموزش، معلمان نیازمند بررسی برنامه‌ی درسی‌شان هستند و باید از خود بپرسند: «الان چه چیز مهم است؟» محدودیت زمانی برنامه در تربیت بدنی معلمان را ملزم می‌سازد، بر آموزش و سنجش مهم‌ترین‌ها تمرکز کنند. مهم‌ترین‌ها در واقع همان استانداردهایی هستند که در سطوح ملی و ایالتی تنظیم می‌شوند.

۷. دانش‌آموزان و والدین نیز باید درگیر فرایند سنجش شوند. معلمان اغلب افرادی را که کار دانش‌آموز را می‌سنجند، مورد توجه قرار می‌دهند. به هر حال، سنجش عملکرد دانش‌آموز زمانی مؤثرتر است که دانش‌آموزان و والدین نیز در آن مشارکت داشته باشند. این که فرد قادر باشد کار خود را سنجش و نظارت کند، بخشی از خودکفایی است. به همین دلیل، برای دانش‌آموزان اهمیت دارد که قادر به تشخیص نقاط قوت و ضعف کار خودشان باشند و برای پیشرفت و ترقی تلاش کنند. علاوه بر خودارزیابی، دانش‌آموزان

سنجش برنامه تربیت بدنی در کارولینای شمالی در رشته‌ی تنیس

روش کار: این روش سنجش با بهره‌گیری از مشاهده‌ی دانش‌آموزان در طول یک دوره‌ی زمانی، آزمون‌هایی که توسط معلم گرفته شده‌اند، و یا تماشای نوار ویدیویی عملکرد و اجرا طراحی شده است. شاخص‌هایی که در این جا نوشته شده‌اند، مربوط به بازی تنیس انفرادی هستند. هنگام آزمون‌گیری هر دانش‌آموز با دانش‌آموز هم توان خود به رقابت پرداخته است.

نمره‌گذاری: نمره‌گذاری براساس سه گروه شاخص انجام می‌شود. نمره‌های اختصاص یافته به هر شاخص با یکدیگر جمع و میانگین نمرات سه شاخص به عنوان نمره‌ی دانش‌آموز محسوب می‌شود. دانش‌آموزان باید برای رسیدن به معیار ایالتی در برنامه‌ی پایه، نمره‌ی ۲ و بالاتر و برای ارتقا به یک سطح پیشرفته از برنامه نمره‌ی ۲/۵ بگیرند.

سطح ۳: کاربرد همیشگی و کامل شاخص‌های پایه.

سطح ۲: کاربرد شاخص‌های پایه در بیشتر اوقات.

سطح ۱: کاربرد گاه‌به‌گاهی شاخص‌های پایه.

شاخص:

قواعد بازی، آداب معاشرت و ایمنی:

۱- دانش‌آموز قواعد بازی و نمرات را به دقت توجیه و تفسیر می‌کند.

۲- دانش‌آموز حدود قواعد بازی را به درستی و به دقت اعلام می‌کند.

۳- دانش‌آموز بازی خوب حریف خود را تصدیق می‌کند و او را از اجرایش نامید و دلسرده نمی‌کند.

ضربات اصلی و پایه:

۴- دانش‌آموز به‌طور عادی با یک ضربه‌ی خوب فورهند توپ را برمی‌گرداند.

۵- دانش‌آموز به‌طور عادی با یک ضربه‌ی خوب بک‌هند توپ را برمی‌گرداند.

۶- دانش‌آموز معمولاً سرویس خوبی را ارسال می‌کند، به طوری که توپ در زمین حریف فرود می‌آید.

بازی‌های تهاجمی و تدافعی:

۷- دانش‌آموز برخی از تدابیر تهاجمی را به نمایش می‌گذارد (تحت فشار قرار دادن و به حرکت واداشتن حریف، برگشت‌های سریع، با طرح و نقشه بازی کردن) برنامه برای حرکت‌های آینده داشته [، حرکت به سمت تور در مواقع لازم].

۸- دانش‌آموز برخی از تدابیر تدافعی را به نمایش می‌گذارد (برگشت به محل استقرار مناسب بلافاصله بعد از حمله، استفاده از ضربات تدافعی در وقت مناسب).

سطح پیشرفته:

۹- دانش‌آموز به‌طور مؤثر به توپ ضربه‌ی لوب می‌زند و توپ‌های اسالی را سرضرب پاسخ می‌دهد.

۱۰- دانش‌آموز ضربات اسمش، دراپ‌شات، و سایر ضربات پیشرفته را به کار می‌برد (حرکات اختیاری).

تربیت بدنی به شرح زیر است:

معلم‌ان باید فرصت‌های فراوانی برای

دانش‌آموزان مهیا کنند تا روبریک‌ها را

بینند، درباره‌ی آن‌ها بشنوند و بحث کنند

و قبل از این که این دستورالعمل‌ها برای

سنجش واقعی به کار روند، از طریق

فعالیت‌های آموزشی به صورت تمرینی از

آن‌ها استفاده کنند. در واقع، یکی از بهترین

راه‌ها برای شروع تدریس و یاددادن روبریک

آن است که دانش‌آموزان را در تنظیم و

ساخت روبریک دخالت دهیم. مثلاً از آن‌ها

بخواهیم که یک اجرای خوب را تشریح

کنند. روبریک اشتراکی با دانش‌آموزان باید

انتظارات مربوط به فعالیت سنجشی را به

زبان ساده بیان کنند. روبریک باید

خصوصیات یا صفات متمایز عملکرد را

مشخص سازد. در چنین حالتی، اگر

دانش‌آموزان به همکاری دعوت شوند،

قادر خواهند بود، اوراقی را که در

اختیارشان قرار خواهد گرفت، نمره‌گذاری

کنند. هم چنین لازم است، مدل‌هایی که

قبلاً اجرا شده‌اند نیز در اختیار دانش‌آموزان

قرار گیرد. از این طریق دانش‌آموزان نحوه‌ی

نمره‌گذاری‌ها را خواهند دید. مثلاً می‌بینند

که به چه اجرا یا عملکرد نمره‌ی ۳ و به چه

اجرای نمره‌ی ۱ تعلق گرفته است. این کار

از طریق تماشای یک نوار ویدیویی نیز

امکان‌پذیر است.

همان‌گونه که شیوه‌ی ارزش‌یابی

انتخاب شده باید مبتنی بر اهداف ارزش‌یابی

باشد، نوع روبریک مورد استفاده نیز باید

مبتنی باشد بر آن چه که معلم می‌خواهد

درباره‌ی عملکرد بداند. برای فعالیت‌هایی

که مستلزم سطوح بالای عملکرد هستند،

مثل انجام یک بازی یا خلق حرکات

موزون، به سنجش‌ها و روبریک‌های بسیار

پیچیده‌ای نیاز است. انواع روبریک

متناسب با اهداف عینی و متفاوت در

تربیت بدنی در دست‌رس هستند و لذا باید

براساس هدف سنجش انتخاب شوند.

برای مثال، برداشت‌های کلی از عملکرد،

مثل تمایز بین فرم به حد کمال رسیده (بالغ)

و به حد کمال نرسیده‌ی برخی از

مهارت‌ها، معمولاً از طریق روبریک‌های

کل‌نگر^۴ سنجیده شده‌اند. این نوع

روبریک‌ها بر مشخصه‌هایی که مهم‌ترند،

متمرکز هستند و با استفاده از آن‌ها می‌توان

با سرعت و به آسانی نمره‌گذاری کرد. اما

برای استفاده از آن به نحوی که در میان

نمره‌ها توافق و همسانی وجود داشته و

قضایات یا ذهنیت فردی معلم در آن تأثیر

نداشته باشد، آموزش آن حیاتی است.

نوع دیگری از روبریک‌ها که به‌طور

گسترده در موقعیت‌های کاربردی (عملی)

مورد استفاده قرار می‌گیرند، «روبریک

تحلیلی»^۵ یا آنالیزی (تجزیه‌ای) است. در

روبریک‌های تحلیلی، عملکرد به ابعاد یا

بخش‌های مهمی تجزیه و هر بعد یا بخش

به‌طور مجزا نمره‌گذاری می‌شود. برای

مثال، روبریک تحلیلی برای تنیس

(روبریک فوق) به‌طور ویژه روی قواعد

بازی و آداب معاشرت، کاربرد ضربه‌های

پایه و بازی دفاعی و تهاجمی متمرکز شده

است. در این نوع روبریک، هم می‌توان

برای هر بعد نمره‌ای جداگانه در نظر

گرفت، و هم نمرات ابعاد متفاوت را با هم

جمع کرد و یک نمره‌ی کل را گزارش کرد.

هردوی این روش‌های نمره‌گذاری

ارزشمندند و به واسطه‌ی کاربرد روش‌های

متنوع، تصویری جامع و کامل از آن چه که

دانش‌آموز می‌داند و قادر به انجام آن است،

به وجود می‌آید.

دوره‌ی هشتم // شماره‌ی ۲
بهار ۱۳۸۷

پی‌نوئیس

1. Scoring guidelines (Rubrics)

۲. روبریک شبیه به یک برگه

یا جدول امتیازدهی یک

قضای شایع یا

ژیمناستیک است که در

این برگه، نمره‌ها سطوح

متفاوت کیفی اجرای یک

عملکرد ویژه یا نتیجه‌ی

عمل خاصی را شرح

می‌دهند. روبریکی که

خوب تدوین شده باشد،

تصویری مشابه با عملکرد

نهایی عرضه می‌کند.

3. Authentic Assessment

4. Holistic

5. Analytic

منبع

منتخبی از فصل ششم کتاب:

The south Carolina

physical education

curriculum standards,

2000.